

ECZACILIK MESLEĞİ ve ETİK

Doç. Dr. Selen YEĞENOĞLU

Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi
Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı

Başlığı bir iki saniye önce okudunuz. Yazdıklarımı okumadan önce sizden ricam öncelikle eczacılık eğitiminiz ve mesleğimiz üzerine bir düşünmeniz... Bir film şeridi gibi eczacılık fakültesine adım attığınız andan itibaren olan gelişmeler, yoğun ders programınız, stajlarınız, bitmek tükenmek bilmeyen sınavlarınız, en sonunda mezuniyetiniz ve eczacılığın oldukça çok seçenekli olan dallarından birinde uzmanlaşmanız... Aldığımız eğitim (ki yazıyı okuyanların büyük bir bölümü dört yıllık eğitim sonucu eczacılık diplomalarını aldılar) ne zorlu bir eğitimdi hatırlayınız. Tıbbın ve fen bilimlerinin temel konularından başlayarak, mesleki dersleri görmemiz, uygulamalarıyla haşır neşir olmamız.

Eğitimimiz şu an beş yıllık bir süreci kapsıyor. Yani bu demektir ki dört yıldan sonra gelen sonuncu yılda da yine mesleki dersler ve stajlar daha da bir yoğun ve dört yılı pekiştiren biçimde eczacılık eğitimi tamamlanıyor. Bütün bu yoğunluk içinde acaba eczacılık etiği, deontoloji kuralları, güncel yaşamda karşılaşılan etik vakalara dayalı problem çözümleri eğitimde ne derece ağırlıklı acaba?

İçinde yaşadığımız toplumda “eczacılık alanında hiçbir etik sorun yaşanmıyor” gibi bir iddiada bulunmak çok büyük bir iyimserlikten öteye gitmeyen bir sav olur kanımca. Ancak bunda eğitimde eczacılık etiği ve mevzuatı konularına hiç yer vermiyor olmak bu savın ne yazık ki doğrulanmamasında önemli bir rol oynuyordur diye düşünüyorum. Ülkemizde “ec-

zacılık etiği ve mevzuatı” veya sadece “eczacılık etiği/deontolojisi” ya da “eczacılık mevzuatı” başlıklı derslere sahip olan fakültelerin sayısı -eczacılık eğitiminin süresi uzadığı halde- ne yazık ki bir elin beş parmağını geçmiyor. Hal böyle olunca da gerek yazılı gerek görsel medyada meslektaşlarımıza ait etik bir bozulma duyduğumuzda çok üzülmekle birlikte elden fazla bir şey gelmiyor.

Mesleğimizde etik bozulmaların nedenlerinden birisinin bu olduğunu düşünmekteyim: Eczacılık eğitiminde etik başlıklı derslerin bulunmaması. Bu konulara hakim hocaların bizzat derse girerek, eczacılığa aday öğrenciye etkileşimli ders verilmemesi sonucu etik değerlerden uzak hareket eden meslektaşlara rastlamak maalesef ki hep olası olacak. Dolayısıyla mesleğimizde etik kuralları çiğneyen meslektaşları-

mızın olmamasını istiyorsak, biz eğitimci eczacılara ve/veya fakülte yönetiminde bulunup, eğitimde söz sahibi olan diğer meslektaşlarımıza çok önemli görevler düşmektedir. Belki diyebilirsiniz ki, eczacı meslek eğitiminde görmediği etik konularının eksikliğini meslek içi eğitimlerle de giderebilir. Evet, tabii bu da mümkündür. Ancak çok önemli olduğuna inandığım bir atasözümüz var: “Ağaç yaşken eğilir” atasözü. Öğrencilik yıllarında- hele ki üniversite yılları- öğrenilen bilgiler hayatta kolay kolay unutulmuyor. O nedenle eczacılık etiğinin ülkemizdeki tüm eczacılık fakültelerinde öğrenciye mutlaka verilmesi gereken bir ders başlığı olduğunu düşünüyorum.

Bu temel eğitim sonrasında elbette meslek içi eğitim programlarıyla ve mesleğimizin farklı branşlarında çalışan eczacılarımızın katılımıyla örnek olaylar ve etik sorunlara çözüm yolları çok daha anlaşılır ve akılda kalıcı bir biçimde pekişebilir. Aslında mesleğimizdeki etik bozulmalar sırf eczane eczacılığına da özgü değildir. Akademik eczacılıkta, ilaç endüstrisinde, hastane eczacılığında, sağlık bakanlığına bağlı kamu kurumlarında çalışan eczacılar arasında da etik sorunlara veya bozulmalara rastlamak mümkündür. Ama elbette meslektaşlarımız (diğer eczacılık branşlarıyla karşılaştırıldığında) çok büyük oranda eczane eczacılığı alanında çalıştıklarından, daha çok kamuya yansıyan ve medyada yer alan etik dışı haberler genellikle eczane eczacıları için olmaktadır.

Bunların arasında sahte kupürler, faturalar, sahte ilaçları kanunsuz bir biçimde üretilip satmak gelmektedir. Bunun yanı sıra eczaneden verilen yanlış ilaçlar - ki kimi zaman hastanın hayatını da tehdit eder bir boyuta ulaşabilir ilaç hataları- da bir diğer mesleki etik sorundur. Aslında bu gibi haberler bir yandan eczacılık etiği ve meslek kurallarını anlatan biz eğitimciler için de materyal oluşturmaktadır. Çünkü, yazılı ve görsel medyada yer alan bu tür haberleri genelde fakültemde okuyan öğrenciler de en az benim kadar ilgi ve ibretle takip ettiklerinden, karşılıklı tartışma ve doğru, etik olan davranış biçimini belirlemeye çalışma hem onlara hem de bana çok şey kazandırmaktadır.

Eğitimin yanı sıra, etik davranışları kazanmanın bir diğer yolunun, mümkün olduğunca eczacılık mesleğini layıkıyla yapan meslektaşlarla ve meslek örgütleriyle haşır neşir olmaktan geçtiğini düşünmekteyim. Zira eczacılık fakültesinde öğrenciyken, bir grup sınıf arkadaşım, çok sık Ankara Eczacı Odası ve Türk Eczacıları Birliği'ne gittiğimi hatırlarım. Tabii bir şansım da eczane eczacılığı stajımı, mesleğini çok iyi yapan, yaşına rağmen idealistliğinden hiçbir şey kaybetmeyen, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nin eski mezunlarından ve eczanesine bizzat ismini verdiği Eczacı İbrahim Bilir'in eczanesinde yapmak olmuştur. Majistral ilaç hazırlamanın inceliklerini, öğrencilik yıllarında fakültemdeki hocalarımın öğrenmenin yanı sıra, İbrahim Amca'nın eczanesinin laboratuvarında titizlikle hazırladığımız reçeteleri hiç unutamam. Bununla birlikte eczanesine gelen 7'den 70'e herkese aynı ilgiyi, sevecenliği göstermesi...

Eczanesinden çıkanların reçetede her kalem ilacı nasıl kullanacaklarını, saklayacaklarını, advers etki gördüklerinde ne yapmaları gerektiğini en iyi şekilde kendisinden öğrenmiş olmaları anılarımda tap-taze yaşıyor.

Ankara Eczacı Odası 80'li yılların sonlarında (bu yıllar benim Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'ndeki lisans yıllarımdır) Konur Sokak'ta bir apartmanın giriş katında ve Türk Eczacıları Birliği de Farabi Sokak'ta şimdikinden daha ufak bir

binada hizmet vermekteydi. Ancak her iki meslek örgütüne de gittiğimizde son derece sıcak ve ilgiyle karşılandığımız hala hafızamda capcanlıdır. Belki mesleğe ilişkin pek çok bilgiyi de bu meslek örgütlerinde öğrenmişizdir. Çünkü, periyodik olarak TEB mesleğe ilişkin seminerler düzenler, kimi zaman Türk kimi zaman da yabancı bilim adamlarını davet ederek, mesleğe ilişkin ufukumuzu genişleten konuşmalar yaptırırdı.

1988 yılında sonbaharın sonlarına doğru, yine TEB'in çıkardığı bir bültene hocam Prof. Dr. İsmail Üstel ile birlikte hazırlamış olduğumuz bir yazıyı dergi editörüne vermek için Türk Eczacıları Birliği'ne gitmiştim. Orada karşılaştığım bir eczane eczacısı muvazaalı bir eczaneyi beş yıl kadar işletmek durumunda kaldığını (muhtemelen maddi sıkıntı yaşadığı için), bu süre sonunda da maliyeciler tarafından yakalandığını anlatmıştı. Adamcağızın muvazaa yüzünden başına gelmeyen dert kalmamıştı. Anlayacağınız daha derste başlık olarak muvazaa konusunu görmeden, canlı örneğini bizzat muvazaa kurbanı meslektaşımızın kendi dilinden dinlemiştim. Muvazaanın başa nasıl dertler açabileceğini başka türlü hayal bile edemezdim eminim.

Bundan altı yıl kadar önce de öğrencilerime muvazaa konusunu anlatmasını, Türk Eczacıları Birliği II. Başkanı Sayın Ecz. Hilmi Şener'den rica etmiştim. Onun amfideki öğrencilerime yine muvazaa yüzünden neredeyse hemen her şeyini kaybetmiş bir meslektaşımıza ait okuduğu mektup, şimdi mezun

olup eczacılığın değişik dallarında mesleğini yapan öğrencilerimizin hala hafızalarındadır şüphesiz. Çünkü, mektup hem çok dokunaklıydı hem de mektubun hemen ardından muvazaayı detaylı biçimde Sayın Şener'in vurgulaması öğrencilerimin konuyu iyice kavramasını sağladı.

Eğitim, örnek alınacak meslektaşlar ve meslek örgütleri eczacıların etik davranmasında, onlara hangi davranışın olması hangi davranışın olmaması gerektiğinde yol göstericidir. Ancak kişinin kendi benliği, vicdanı, mesleğini ve insan hayatını ne derece önemseydiği de etik bozulmaların önüne geçilmesinde veya etik dışı davranışların oluşmasında etkilidir.

Biz eczacılara düşen (mesleğin hangi branşında çalışıyor olursak olalım) mesleğin şeref ve haysiyetine aykırı davranışlardan her zaman kaçınmaktır. Unutmamalıyız ki yaptığımız bir kusurlu, etik dışı hareketin veya davranışın tüm meslektaşlarımız ve mesleğimize olumsuz biçimde zarar vermesi söz konusudur. Bundan da daha önemlisi şudur ki; aldığımız o zorlu eczacılık eğitimini bir kalemde silip atacak, toplumun gözünde mesleği ve kendimizi sıfırlayacak biçimde etik doğruların dışına çıkmak hiçbir menfaate değmez.